

ลักษณะ ความหมาย และการมีส่วนร่วมทางการเมือง THE NATURE MEANING AND PARTICIPATION POLITICAL

ชุตินันท์ วงษ์อมรวิทย์ และไพรัตน์ เอ็บสำอาง

Chutipon Wongamonwit and Phai Oebsamrong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Ratchasima Campus

Email : chutipon.wongamonwit@yahoo.com

บทคัดย่อ

ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ การกระทำใด ๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นโดยความเต็มใจไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ และไม่ว่าจะมีการจัดการอย่างไรเป็นระเบียบหรือไม่และไม่ว่าจะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องกัน จะใช้วิธีที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ถูกกฎหมาย เพื่อผลในการที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายของรัฐหรือต่อการบริหารงานของรัฐ หรือต่อการเลือกผู้นำทางการเมืองของรัฐบาล ไม่ว่าจะอยู่ในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตย คือทำให้ผู้ปกครองและผู้ถูกปกครองได้มีโอกาสทราบความต้องการของกันและกันอย่างแท้จริงทำให้การดำเนินนโยบายของรัฐตอบสนองต่อผู้เป็นเจ้าของประเทศในด้าน เศรษฐกิจ การเมืองและสังคม

คำสำคัญ : ลักษณะ, ความหมาย, การมีส่วนร่วมทางการเมือง

Abstract

Characteristic of politic participation is any acts that raised by intention whether it is successful or not and no matter how it is orderly managed or Whether it happens occasionally or continuously. Whether the approach is legitimate or illegal that aim to effective the government's policy or government administration or selection the politic leader in local and national level. Politic participation is important to democracy development that makes the leader and the under level know each other's needs. The implementation of state policies responds to the people for economic, politics and society.

Keywords : nature, meaning, participation political

บทนำ

ในการที่เราจะเข้าใจชีวิตทางการเมืองนั้น ในทางวิชาการจะอาศัยการเรียนรู้จากองค์ความรู้ที่นักวิชาการได้ศึกษาและสะสมผ่านมาในอดีต ความรู้เบื้องต้นที่เราจะต้องเรียนรู้ก่อนอื่นก็คือ ลักษณะและความหมายของการเมือง เนื่องจากความรู้ดังกล่าวจะทำให้เรามีความคิดรวบยอดของคำว่าการเมือง และเป็นพื้นฐานของการศึกษาองค์ความรู้ทางการเมืองในระดับที่สูงขึ้น การศึกษาเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ที่เน้นมิติทาง

การเมืองมิได้มีความหมายว่า ชีวิตจริงของมนุษย์จะสามารถแบ่งออกเป็นมิติต่างๆ เป็นเสี่ยงเสี้ยวแยกออกจากกันเด็ดขาด เช่น เรื่องเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม โดยไม่มีความสัมพันธ์ต่อกัน การเน้นศึกษาเฉพาะมิติทางการเมืองนั้นเป็นวิธีการทำงานทางวิชาการ เพื่อจะได้สามารถวิเคราะห์เจาะลึกในประเด็นใดประเด็นหนึ่งได้เท่านั้น

1. ลักษณะของการเมือง

คำว่า “การเมือง” (Politics) เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวางมาก หากตั้งคำถามว่า “การเมือง” คืออะไร แล้วจะพบว่า มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการเมืองไว้แตกต่างกัน เช่น การเมืองเป็นเรื่องของอำนาจ การเมืองเป็นเรื่องของผลประโยชน์ การเมืองเป็นเรื่องของการลอบลวง หักหลัง ในปัจจุบันจะพบว่า ยังไม่มีความหมายของการเมืองใดที่สามารถนำไปใช้กับสังคมทุกรูปแบบ และในทุกกาลสมัย (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2524:2) อย่างไรก็ตาม นักวิชาการส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการเมืองมีลักษณะร่วมกันที่สำคัญๆ ดังนี้ (Heywood, 1944:17; ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2533)

(1) การเมืองเป็นเรื่องของกิจกรรม การเมืองถือว่าเป็นกิจกรรมหนึ่งของมนุษย์ที่มีความแตกต่างจากคำว่ารัฐศาสตร์ ซึ่งเป็นเรื่องขององค์ความรู้ คือรัฐศาสตร์เป็นการศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมือง ดังนั้นเราจึงสนใจการเมืองในฐานะกิจกรรมของมนุษย์ในภาคปฏิบัติ เช่น การทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม การเลือกตั้ง การออกกฎหมาย การชุมนุมประท้วงรัฐบาล เป็นต้น

(2) การเมืองเป็นกิจกรรมทางสังคม หมายถึง การเมืองนั้นเป็นกิจกรรมที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคม ดังนั้น การเมืองจึงไม่ใช่กิจกรรมที่เกิดขึ้นกับคนๆ เดียว เหมือนดังเช่นการที่โรบินสัน ครูโซ อยู่บนเกาะคนเดียว จึงไม่ถือว่าเป็นกิจกรรมทางการเมืองเกิดขึ้น

(3) การเมืองเกิดขึ้นจากความแตกต่างของความเห็น หรือความต้องการ หรือผลประโยชน์ของมนุษย์ในสังคม ความแตกต่างของมนุษย์ดังกล่าวเป็นเงื่อนไขให้เกิดกิจกรรมทางการเมือง เนื่องจากความแตกต่างอาจนำไปสู่การมีเรื่องขัดแย้งกัน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการเมืองเข้ามาจัดการ เช่น ความเห็นที่แตกต่างกัน เรื่องการทำแท้งในสังคมไทย ได้นำไปสู่การเคลื่อนไหวในฝ่ายนิติบัญญัติออกกฎหมายเกี่ยวกับการทำแท้ง

(4) การเมืองเป็นเรื่องความแตกต่างของมนุษย์ที่นำไปสู่การมีเรื่องขัดแย้งกัน การเมืองเป็นการแสดงออกถึงความขัดแย้งที่มาจากความเห็น ความต้องการ และผลประโยชน์ที่แตกต่างกันของมนุษย์ ความขัดแย้งที่เป็นเรื่องการเมืองนั้น จะต้องมึลักษณะความเป็นปรปักษ์กันทางความคิด หรือมีผลประโยชน์ที่ไม่อาจประนีประนอมกันได้ แต่ถ้าเป็นเรื่องที่ตกลงกันได้แล้ว ก็ไม่ถือว่าต้องมีกิจกรรมทางการเมืองเกิดขึ้น

(5) การเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในการตัดสินใจในที่นี้ หมายถึง กิจกรรมทางสังคมของกลุ่มคน ในการต้องเลือกทางใดทางหนึ่งมากกว่าจะเป็นเรื่องการตัดสินใจเรื่องส่วนตัว ดังนั้น การตัดสินใจทางการเมืองจึงเป็นความพยายามแก้ไขปัญหามีเรื่องขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ความพยายามทางการเมืองอาจมีผลให้เกิดการประนีประนอม จนความขัดแย้งยุติลง หรือยังคงมีความขัดแย้งดำรงอยู่ก็ได้ เช่น เมื่อมีเรื่องขัดแย้งเกี่ยวกับการทำแท้งในสังคมไทย และเกิดการผลักดันแก้ไขกฎหมายห้ามทำแท้งที่มีอยู่เดิม รัฐสภาจะเป็นผู้มีบทบาทในการตัดสินใจเลือกว่าจะคงไว้หรือแก้ไขกฎหมายที่มีอยู่เดิม แต่การตัดสินใจดังกล่าวมิได้ทำให้ความขัดแย้งระหว่างฝ่ายต่อต้าน และฝ่ายสนับสนุนการทำแท้งยุติลงเสมอไป เพราะความขัดแย้งเกี่ยวกับการทำแท้งในสังคมไทยก็ยังคงดำรงอยู่จนถึงปัจจุบัน แต่การตัดสินใจของรัฐสภาก็เป็นกิจกรรมทางการเมืองที่พยายามเข้ามาแก้ไขปัญหาความขัดแย้งดังกล่าว

2. ความหมายของการเมือง

ถึงแม้ว่านักวิชาการส่วนใหญ่จะมีความเห็นร่วมเกี่ยวกับลักษณะสำคัญๆ ของการเมืองตามที่กล่าวในหัวข้อที่ 1 แต่นักวิชาการดังกล่าว ก็ยังมีความเห็นแตกต่างกันอยู่ว่า กิจกรรมที่เรียกว่าการเมืองนั้นเกิดขึ้น

เมื่อไร ที่ไหน และเป็นความสัมพันธ์ระหว่างใคร เช่น ความขัดแย้งรูปแบบใดถึงจะเรียกว่าการเมือง? การเมืองเป็นการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งอย่างไร? หรือการเมืองเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นที่ไหน? จากความเห็นที่ยังแตกต่างกันดังกล่าว เราสามารถแบ่งความหมายของการเมือง ที่นำเสนอโดยนักวิชาการต่างๆ ออกเป็น 3 กลุ่มด้วยกัน คือ (Heywood, 1944; 16-26; พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2524: 3-22; กุศลธนา พงษ์ธรรม 2519: 25-41)

2.1. การเมืองในฐานะที่เป็นเรื่องของการปกครอง

การปกครอง (Government) ในทางวิชาการมีความหมาย 2 ระดับด้วยกันคือ ความหมายกว้าง และความหมายแคบ (Heywood, 1994 : 26) การปกครองในความหมายกว้าง หมายถึง การควบคุมผู้อื่นปฏิบัติ ในทิศทางที่เราต้องการ ดังนั้น การปกครองในความหมายนี้ จึงเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับสถาบันต่างๆ ในสังคมทั้งหมด เช่น การปกครองของพ่อแม่ในครอบครัว ครูผู้ปกครองที่คอยดูแลนักเรียนในโรงเรียน ผู้จัดการหรือนายจ้างออกกระเปาะควบคุมพนักงานในที่ทำงาน เป็นต้น การปกครองในความหมายกว้างจึงเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นทุกครั้งและทุกแห่งที่มีการออกกฎระเบียบ ดังนั้น ถ้าใช้การปกครองในความหมายนี้ก็จะมีความหมายกว้างเกินไปจนเกือบจะไม่มี ความหมายทางวิชาการที่ต้องมีกระบวนการระดมความคิดเห็น

การปกครองในฐานะที่เป็นเรื่องการเมืองในที่นี้จะใช้ในความหมายแคบ ซึ่งหมายถึงเฉพาะกระบวนการที่เป็นทางการของสถาบัน ซึ่งทำหน้าที่ควบคุมสังคม ทั้งในระดับชุมชน ระดับชาติ และระดับนานาชาติ การปกครองในความหมายนี้จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับรัฐเป็นสำคัญ เนื่องจากรัฐก็คือกลุ่มของสถาบันที่ใช้อำนาจปกครองสูงสุดภายในสังคมใดสังคมหนึ่ง การเมืองในฐานะที่เป็นการเมืองของรัฐ เป็นความหมายที่มีมาตั้งแต่ดั้งเดิมของคำว่า การเมือง (Politics) Politics มาจากคำของกรีกโบราณว่า Polis ซึ่งถ้าหากแปลตามตัวอักษรจะหมายถึง นครรัฐ (City-State) นครรัฐเป็นรูปแบบรัฐที่เกิดจากการรวมตัวของชนเผ่าต่างๆ ของกรีกโดยการตั้งตัวเป็นเอกราช แต่มีรูปแบบการปกครองแตกต่างกันไป เช่น นครรัฐเอเธนส์จะใช้การปกครองแบบประชาธิปไตยในช่วง ค.ศ.461 ถึง ค.ศ.322 ก่อนคริสตศักราช (Robinson and Groves, 2003: 8-9) ต่อมาเมื่อนครรัฐได้พัฒนาตามลำดับจนในที่สุดได้กลายมาเป็นรูปแบบรัฐสมัยใหม่ คือ รัฐชาติ กิจกรรมทางด้านปกครองของรัฐจึงปรากฏดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน รัฐสมัยใหม่ตามแนวคิดของแมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) มีลักษณะสำคัญ คือ (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2524: 8-9)

(1) รัฐสมัยใหม่ประกอบด้วยโครงสร้างหรือสถาบันที่ทำหน้าที่แตกต่างกันในแต่ละสถาบัน เช่น รัฐสภา มีหน้าที่ออกกฎหมาย รัฐบาลทำหน้าที่บริหารราชการ ส่วนตุลาการจะเป็นผู้ตัดสินคดีความ

(2) รัฐสมัยใหม่เป็นผู้ผูกขาดในการใช้อำนาจบังคับแต่เพียงผู้เดียว โดยมีกำลังทหาร ตำรวจ และเจ้าหน้าที่เรือนจำเป็นเครื่องมือ เช่น การออกกฎหมายบังคับเวนคืนที่ดินเพื่อสร้างนิคมอุตสาหกรรม

(3) รัฐสมัยใหม่เป็นผู้ใช้อำนาจสูงสุดอย่างชอบธรรม ที่เรียกว่า อำนาจอธิปไตยที่ประชากรยอมรับและปฏิบัติตามก็จะเป็นอำนาจอันชอบธรรม (Legitimate Power) เช่น คำตัดสินของศาลนั้นถือเป็นคำตัดสินสูงสุดที่ยอมรับในสังคมเมื่อเกิดมีกรณีพิพาทระหว่างคนในสังคม

(4) รัฐสมัยใหม่ใช้อำนาจปกครองคนเฉพาะภายในเส้นกันอาณาเขตพรมแดนของประเทศตนเองเท่านั้น เช่น เมื่อมีผู้ต้องหาหลบหนีไปอยู่ประเทศอื่น ประเทศไทยไม่สามารถใช้กำลังเข้าไปจับกุมได้โดยพลการ แต่จะต้องขอให้ประเทศนั้น ส่งผู้ต้องหากลับมาประเทศไทยก่อน

นักวิชาการที่เป็นตัวแทนความคิดการเมือง ในฐานะที่เป็นเรื่องของการปกครอง ได้แก่ มาคีเวลลี (Machiavelli) ฌอง โบแดง (Jean Bodin) โทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) และแมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber)

มาคีเวลลี มองว่า การเมืองเป็นเรื่องการปกครองของรัฐอย่างชัดเจนในฐานะที่เป็นเหตุผลของรัฐ (Raison de etat) จากหนังสือเจ้าผู้ปกครอง (The Prince) (มาคีเวลลี, 2542) จะพบว่ามาคีเวลลีให้

ความสำคัญต่อการเมืองว่าเป็นเรื่องของการแสวงหาอำนาจรัฐ การใช้อำนาจและรักษาไว้ซึ่งอำนาจของผู้ปกครองเป็นสิ่งสำคัญ ผู้ปกครองที่ดีในทัศนคติของมาคิเวลลีจะต้องมีศิลปะในการปกครอง คือ เป็นคนที่ใช้เล่ห์เหลี่ยมเหมือนสุนัขจิ้งจอก และใช้อำนาจเพื่อทำให้คนอื่นกลัวเกรงเหมือนกับสิงโต ดังนั้น ในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองเพื่อให้เกิดระเบียบของสังคมนั้น ผู้ปกครองจำเป็นต้องใช้ความรุนแรง เพราะชีวิตทางการเมืองที่เป็นจริงนั้น เป็นโลกแห่งความชั่วร้ายเสมอ การเมืองในทัศนะของมาคิเวลลีจึงมีความหมายในเชิงลบ ทำให้การเมืองมักถูกมองจากคนทั่วไปว่า เป็นเรื่องสกปรก มีแต่การหลอกลวงหักหลังและฉ้อฉล ดังนั้น คนดีมีชื่อเสียงจึงไม่ควรเข้าไปยุ่งให้ตัวเองเสื่อมเสียชื่อเสียง (Heywood, 1994: 19) แต่สำหรับมาคิเวลลีแล้ว ความหมายของการเมืองดังกล่าวมิใช่สิ่งผิดปกติแต่อย่างใด เพราะมาคิเวลลีเชื่อว่าธรรมชาติของมนุษย์นั้นเป็นคนชั่วที่มีแต่กิเลสตัณหาเป็นเจ้าเรือน กิจกรรมทางการเมืองจึงเป็นเรื่องต้องใช้การหลอกลวงหักหลังเป็นธรรมดา

ฌอง โบแตง มองการเมืองในฐานะที่เป็นการปกครองของรัฐที่ใช้อำนาจสูงสุดในสังคม ที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่าอำนาจอธิปไตย กล่าวคือ ฌอง โบแตง เห็นว่าอำนาจอธิปไตยมีฐานะเหนือกว่าอำนาจของครอบครัวและสถาบันทางสังคมต่างๆ ความจำเป็นในการใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐเป็นเครื่องมือในการบรรลุวัตถุประสงค์ของรัฐ ก็เพื่อให้ประชาชนดำรงชีวิตอย่างมีคุณธรรมและมีความสุขทางเศรษฐกิจ เนื่องจากรัฐในทัศนะของ ฌอง โบแตงจะประกอบด้วยการรวมตัวของครอบครัวต่างๆขึ้นเป็นสังคมการเมืองที่มีอำนาจส่วนกลาง เพื่อทำหน้าที่ในเรื่องทำไม่ได้ในระดับครอบครัว เช่น การได้รับความคุ้มครองจากศัตรูที่ป้องกันภัย (Sabine, 1973: 379-380)

(1) อำนาจอธิปไตยสามารถอยู่อย่างถาวร คือ อธิปไตยเป็นอำนาจที่ไม่จำกัดอยู่ในเฉพาะในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง

(2) อำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจที่ไม่ได้รับมอบหมายจากผู้ใด แต่ถ้าหากมีการมอบหมายก็เป็นการมอบหมายที่ไม่มีขอบเขตจำกัดหรือเงื่อนไขใดๆ

(3) อำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจที่ไม่สามารถโอนให้แก่ใครและไม่อยู่ภายใต้การกำหนดสั่งการของใคร

(4) อำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจที่ไม่อยู่ภายใต้การจำกัดโดยกฎหมายใดๆ เพราะอำนาจอธิปไตยเป็นที่มาของกฎหมายต่างๆ ของรัฐ

ส่วนโทมัส ฮอบส์ มองว่า การเมืองในฐานะการปกครองของรัฐนั้น นอกจากจะต้องมีลักษณะเป็นอำนาจอธิปไตยแล้ว ยังต้องเป็นอำนาจที่เด็ดขาด ด้วยในการดำเนินการปกครองนั้นรัฐจะเป็นผู้ใช้อำนาจบังคับ ต่อประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน การเมืองในทัศนะของโทมัส ฮอบส์ จึงเป็นเรื่องสิทธิ (Right) ของรัฐในการใช้อำนาจบังคับให้ประชาชนเพียงผู้เชื่อฟังและผู้ปฏิบัติตามเท่านั้น เสรีภาพของมนุษย์จะไม่ได้ทราบเท่าที่รัฐอนุญาต ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากโทมัส ฮอบส์เห็นว่าปัจเจกชนแต่ละคนยอมมอบสิทธิของตนให้แก่รัฐ เพื่อแลกกับการที่จะคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สินของมนุษย์ให้ปลอดภัยจากสภาพที่ไม่มีชื่อไม่มีของสังคม (เขียน ธีรวิทย์, 2523 : 82-89 : Robinson and Gloves, 2003: 54-56)

แมกซ์ เวเบอร์ ได้ให้ความหมายการเมืองในฐานะของการปกครองของรัฐสมัยใหม่ คือ รัฐชาติ แมกซ์ เวเบอร์ให้ความหมายรัฐว่าเป็นชุมชนของมนุษย์ ในขณะที่การเมืองนั้นเป็นกิจกรรมของรัฐ ดังนั้น รัฐชาติจึงเป็นสถาบันที่เราได้กล่าวมาแล้วข้างต้น คือ “เป็นผู้ผูกขาดการใช้อำนาจบังคับด้วยความชอบธรรมภายใต้อาณาเขตพรมแดนของรัฐเองได้” ในขณะที่การเมือง หมายถึง “การต่อสู้ให้ได้มาซึ่งอำนาจ หรือมีอำนาจเพื่อจัดสรรอำนาจไม่ว่าเป็นเรื่องระหว่างรัฐหรือระหว่างกลุ่มต่างๆภายในรัฐก็ตาม” (Weber, 1972: 78) การเมืองตามแนวคิดของแมกซ์ เวเบอร์ จึงเป็นการใช้อำนาจระหว่างผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครองใน 2 รูปแบบควบคู่กันไป คือ อำนาจบังคับและอำนาจที่ชอบธรรม แต่การใช้อำนาจบังคับซึ่งเป็นการใช้ความรุนแรงนั้น จะมีความชอบธรรม

ได้นั้นจะต้องได้รับการยอมรับจากผู้ใต้ปกครองซึ่งจะเรียกว่าความชอบธรรมทางการเมือง อำนาจการปกครองในทัศนะของแม็กซ์ เวเบอร์สามารถอ้างความชอบธรรมมาจาก 3 แหล่งด้วยกัน คือ

(1) อำนาจการปกครองที่อ้างจารีตประเพณี ผู้ใต้ปกครองจะเชื่อฟังคำสั่งของผู้ปกครองได้ก็ต่อเมื่อผู้ปกครองเป็นผู้นำที่ถูกต้องตามจารีตประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติกันมาช้านาน เช่น ผู้ปกครองในระบบศักดินา

(2) อำนาจการปกครองโดยอาศัยบารมีของผู้นำ ความชอบธรรมของการปกครองแบบนี้จะขึ้นอยู่กับบุคลิกของผู้นำที่มีพรสวรรค์หรือความสามารถพิเศษส่วนตัว เช่น ผู้นำเป็นผู้เสียสละอุทิศอย่างสูงส่งหรือเป็นวีรบุรุษ เป็นต้น ผู้นำประเภทนี้ได้แก่ อัศวิน ผู้นำม็อบ ผู้นำจากประชามติ หรือผู้นำพรรคการเมือง

(3) อำนาจการปกครองจากกฎหมาย ความชอบธรรมของอำนาจแบบนี้ตั้งอยู่กติกากฎหมาย และกฎระเบียบที่ชอบด้วยเหตุผล ผู้ใช้อำนาจการปกครองจากกฎหมายดังกล่าว ได้แก่ ข้าราชการสมัยใหม่และผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ความหมายการเมืองในฐานะที่เป็นการปกครองของรัฐ มีจุดอ่อนสำคัญ คือ เป็นแนวคิดที่ไม่สามารถใช้ได้กับสังคมทุกรูปแบบและทุกยุคทุกสมัย ตัวอย่างเช่น ชุมชนดั้งเดิมในประเทศนอกกลุ่มตะวันตก ได้แก่ ชุมชนพวกพิทมิ บุษแมน นูเออร์ ทิฟ และอีโปในทวีปแอฟริกา ชุมชนเอสกีโมและอินเดียแดงในอเมริกาเหนือ พวกออบริจินส์ในออสเตรเลีย รวมถึงพวกคาลิงกา และพวกเซียนในเอเชีย ชุมชนเหล่านี้มีกิจกรรมทางการเมืองที่ไม่ถือว่าอยู่ในรูปแบบของรัฐ คือ (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2524 : 10-12)

(1) ชุมชนดั้งเดิมเหล่านี้มีโครงสร้าง หรือสถาบันทางสังคมที่ทำหน้าที่เฉพาะอย่างน้อยมาก รวมถึงโครงสร้างที่มีอยู่ก็ไม่ซับซ้อน และไม่ใช่ว่าทางเดียว เช่น ครอบครัวในชุมชนดั้งเดิมจะเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่จะทำหน้าที่สารพัดอย่างทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง ศาสนา และสันติภาพ การ ดังนั้น ผู้นำทางการเมืองในชุมชนแบบนี้จึงได้แก่ ผู้อาวุโสในครอบครัวเป็นสำคัญ

(2) การปกครองของชุมชนดั้งเดิมไม่ได้ผูกขาดการใช้อำนาจบังคับแบบที่เป็นทางการ แต่อยู่ในรูปแบบการบังคับด้วยศีลธรรม

(3) ชุมชนดั้งเดิมที่ไม่มีรูปแบบรัฐดังกล่าว ยากที่จะกำหนดได้ว่าอำนาจอธิปไตยอยู่ที่จุดใดของสังคม เพราะอำนาจกระจายทั่วไปตามกลุ่มต่างๆ ครอบครัว และวงศาความญาติ

(4) ชุมชนดั้งเดิมที่ไม่มีการกำหนดอาณาเขตของชุมชนไว้อย่างชัดเจนดังเช่นเส้นกั้นแบ่งพรมแดนของรัฐสมัยใหม่ เช่น ชุมชนดั้งเดิมอาจมีการอพยพไปเรื่อยๆ ในถิ่นที่เห็นว่าอุดมสมบูรณ์กว่าที่เป็นอยู่

จุดอ่อนอีกประการหนึ่งของการเมืองในฐานะที่เป็นการปกครอง แม้จะเป็นกิจกรรมการเมืองที่เกิดขึ้นในรัฐสมัยใหม่ก็คือ การใช้อำนาจอธิปไตยตามความหมายการเมืองแบบนี้จะเป็นเรื่องเฉพาะอำนาจที่เป็นทางการ (Authority) และละเลยเรื่องอำนาจที่ไม่เป็นทางการ เช่น กรณีการเมืองไทยตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 มีผู้ค้นพบว่า อิทธิพลมีบทบาทควบคู่ไปกับอำนาจทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเศรษฐกิจหรือการเมือง (โยชิฟูมิ ทามาตา , 2537)

2.2 การเมืองในฐานะที่เป็นเรื่องของส่วนรวม

การเมืองในฐานะที่เป็นเรื่องของส่วนรวม ตั้งอยู่บนฐานคิดการแบ่งชีวิตมนุษย์ออกเป็น 2 ด้านใหญ่ๆ คือ เรื่องส่วนรวมและเรื่องส่วนตัว เรื่องส่วนรวมซึ่งถือว่าเป็นการเมืองนั้นเป็นกิจกรรมที่ดำเนินในองค์การสาธารณะ เช่น รัฐบาล พรรคการเมือง สหภาพแรงงาน องค์กร ชุมชน เป็นต้น แต่เรื่องส่วนตัวจะเป็นชีวิตที่เกี่ยวกับครอบครัวและความสัมพันธ์ส่วนตัวซึ่งในความหมายนี้ไม่ถือว่าเป็นเรื่องการเมือง (Heywood, 1994: 21) ความหมายการเมืองในฐานะที่เป็นเรื่องของส่วนรวม เป็นแนวคิดที่มีจุดเริ่มต้นมาตั้งแต่แนวคิดของอริสโตเติล (Aristotle) อริสโตเติลถือว่าโดยธรรมชาติแล้วมนุษย์เป็นสัตว์การเมืองซึ่งหมายความว่า โดยการมาอยู่รวมกันเป็นชุมชนทางการเมืองเท่านั้น มนุษย์ถึงจะมีชีวิตที่ดีได้ (Ibid) ชุมชนทางการเมืองในสมัยอริสโตเติล

มีรูปแบบเป็นนครรัฐ มีลักษณะเฉพาะเป็นเมืองที่รัฐมีขอบข่ายกิจกรรมครอบคลุมเรื่องส่วนรวมทั้งหมด ไม่ว่าจะ เป็นเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ ศาสนา หรือสังคม กล่าวคือ นครรัฐจะยื่นมือเข้าไปจัดระเบียบเศรษฐกิจเพื่อ ผลประโยชน์ส่วนรวม การทำพิธีกรรมในการบูชาเทพเจ้าที่มีประชาชนต้องเข้าไปมีส่วนร่วม และการเข้าไป ส่งเสริมหรือสร้างงานด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรมและจิตรกรรม ในสถานะเช่นนั้นนครรัฐจึงเป็นทั้งรัฐและ สังคมอยู่ในตัวเองดังที่เรียกกันว่ารัฐสังคม (Society State) ประชาชนแต่ละคนในรัฐสังคมจะพัฒนาตนเองและ แสดงบทบาทออกมาได้ก็แต่เฉพาะภายในกรอบที่นครรัฐวางไว้เท่านั้น รัฐจึงเป็นทุกสิ่งทุกอย่างสำหรับพลเมือง การถูกเนรเทศออกจากนครรัฐเป็นเสมือนการสูญเสียสถานะสำคัญในชีวิตมนุษย์ไปทั้งหมด เราจึงถือว่ามนุษย์ จึงเป็นสัตว์ที่ต้องอยู่ในเมืองหรือนครรัฐ หรือสิ่งที่อริสโตเติลเรียกมนุษย์ว่าเป็นสัตว์การเมือง (อนุสรณ์ ลิมมณี, 2542 :11-12)

กล่าวโดยสรุปแล้ว ความหมายการเมืองที่เป็นเรื่องของส่วนรวมจึงรวมเอากิจกรรมสาธารณะทั้งที่เป็น ทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งดำเนินทั้งงานภายในกลไกของรัฐและประชาสังคมเข้าด้วยกัน การเมืองใน ความหมายนี้จึงมีลักษณะกว้างกว่าความหมายการเมืองที่เป็นเรื่องของการปกครองซึ่งจะเกี่ยวข้องเฉพาะ กิจกรรมขององค์กรทางการเมืองภายในกลไกของรัฐ นักวิชาการที่เป็นตัวแทนความคิดที่ให้ความหมายการเมืองว่า เป็นเรื่องส่วนรวมที่ขอหยิบยกมาพิจารณาในที่นี้ได้แก่ จอห์น ล็อก (John Locke) ฌอง ฌาค รูสโซ (Jean-Jacques Rousseau) พุทธทาสภิกขุ และชาร์ลส์ ลินบอล์ม (Charles Lindbolm)

จอห์น ล็อก ในฐานะที่เป็นผู้นำลัทธิเสรีนิยมประชาธิปไตย มองการเมืองเป็นเรื่องส่วนรวมในฐานะที่ เป็นสังคมการเมือง สังคมการเมืองในที่นี้หมายถึงชุมชนที่มีการใช้อำนาจส่วนกลางระหว่างรัฐกับประชาชนเพื่อ การออกกฎหมายตัดสินคดีความและลงโทษผู้กระทำความผิด แต่ความสามารถใช้อำนาจส่วนกลางได้ต้องขึ้นอยู่กับ การยินยอมของประชาชนเป็นหลัก แต่ประชาชนผู้ยอมสละอำนาจของตนให้รัฐมีบทบาทในงานส่วนรวม โดยเฉพาะด้านการปกป้องสิทธิการดำรงชีวิตอยู่ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน และเสรีภาพของประชาชนเท่านั้น ส่วน กิจกรรมสาธารณะอื่น ๆ นั้นยังอยู่ในมือของประชาชนซึ่งปรากฏในรูปกลุ่ม ชมรม และสมาคมต่างๆในประชาสังคม ที่เป็นอิสระจากการครอบงำของรัฐ (อนุสรณ์ ลิมมณี, 2543: 23-24; อุกฤษฏ์ แพทย์น้อย, 2535) ประชาสังคม ในทัศนะของ จอห์น ล็อกนั้นดำเนินงานสาธารณะทั้งเพื่อประโยชน์ส่วนตัวและประโยชน์ส่วนรวมควบคู่กันไป

ฌอง ฌาค รูสโซ มองการเมืองในฐานะที่เป็นเรื่องส่วนรวมโดยเน้นถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชน การมีส่วนร่วมโดยตรงและกระทำอย่างต่อเนื่องในเรื่องเกี่ยวกับชีวิตทางการเมืองจะทำให้รัฐต้อง ยอมรับมติและภารกิจที่ได้จากการมีส่วนร่วมไปดำเนินการต่อเพื่อให้บรรลุความดีงามร่วมกันของมนุษย์ หรือ ผลประโยชน์ส่วนรวม (Heywood, 1994: 23) เราจะพบว่าแนวคิดของฌอง ฌาค รูสโซนั้นเป็นการฟื้นฟู ความหมายการเมืองของอริสโตเติลแต่ประยุกต์มาใช้ในระดับชุมชนเป็นสำคัญ ดังนั้น การเมืองในทัศนะของ ฌอง ฌาค รูสโซจึงเป็นกิจกรรมเพื่อส่วนรวมที่รัฐเป็นผู้มีบทบาทหลักในการดำเนินการให้เป็นตามเจตนารมณ์ ของสังคม (Robinson and Groves, 2003 : 83-87)

พุทธทาสภิกขุได้ให้ความหมายการเมืองว่าเป็นเรื่องของส่วนรวม เนื่องจากพุทธทาสภิกขุมองว่า การเมืองเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับคนหมู่มาก คือ “จัดให้สังคมอยู่เป็นสุขโดยไม่ต้องใช้อำนาจ” (พุทธทาสภิกขุ, 2522: 76) คำนิยามของพุทธทาสภิกขุมีลักษณะเป็นคำนิยามในเชิงคุณค่าว่าการเมืองที่ควรจะเป็นนั้นเป็นเรื่อง ของการจัดระบบสังคมโดยส่วนรวมให้ไปสู่เป้าหมายเพื่อความดับทุกข์ทางสังคม คือ การมีสันติภาพในสังคม ส่วนวิธีการที่ใช้ในทางการเมืองนั้นพุทธทาสภิกขุเห็นว่าควรเป็นวิธีการสร้างความชอบธรรมให้เป็นที่ยอมรับของ ประชาชนแทนที่จะใช้อำนาจบังคับ เมื่อวิเคราะห์จากแนวคิด อิมมิกสังคมนิยมจะพบว่าพุทธทาสภิกขุให้ ความสำคัญต่อบทบาทของรัฐในการทำกิจกรรมของส่วนรวมและเน้นวิธีการแบบเผด็จการในการปกครอง

ชาร์ลส์ ลินบอล์ม ได้เสนอการเมืองในฐานะเรื่องส่วนรวมในรูปของนโยบายสาธารณะ (Public Policy) ชาร์ลส์ ลินบอล์ม อ้างว่าการเมืองทั้งหมดก็คือ กระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะ (กุลธนาพงศ์ธร, 2519: 13) เนื่องจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะนั้นได้แก่ กลุ่มพลังหลากหลายที่มาจากทั้งภายในรัฐและกลุ่มประชาสังคม กลุ่มเหล่านี้จะต่อสู้แข่งขันและต่อรองเพื่อเข้าไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย การประนีประนอมและตกลงกันระหว่างกลุ่มพลังต่างๆ เป็นผลให้เกิดเป็นนโยบายสาธารณะ แต่เนื้อหาและผลของนโยบายจะเป็นอย่างไรนั้นก็ขึ้นอยู่กับพลังของแต่ละกลุ่มที่มาจากปัจจัยด้านขนาดของกลุ่ม ความสามารถในการระดม และความหนักแน่นของประเด็นที่เคลื่อนไหว (Donleavy and O Leary, 1988: 34-35, 43-47)

ความหมายการเมืองในฐานะที่เป็นเรื่องส่วนรวมมีจุดอ่อนที่ยังแก้ไม่ตกก็คือ ในภาคปฏิบัตินั้นเป็นการยากที่จะแบ่งระหว่างเรื่องส่วนรวมกับเรื่องส่วนตัวออกมาได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ ยังพบว่านักวิชาการที่ใช้ความหมายการเมืองในฐานะเรื่องส่วนรวมนั้นใช้ความหมายส่วนรวมในสองลักษณะที่แตกต่างกัน คือ เรื่องส่วนรวมในฐานะที่เป็นแนวคิดวิเคราะห์กิจกรรมที่เกิดขึ้นจริง (“s” Question) (อนุสรณ์ ลิมมณี, 2542: 11-12) อย่างไรก็ดี ความแตกต่างของความหมายการเมืองในฐานะเรื่องส่วนรวมทั้งสองลักษณะดังกล่าวมีความสำคัญต่อการเข้าใจชีวิตมนุษย์ในทางการเมืองมาก เช่น นักการเมืองบางคนอาจทำงานเกี่ยวกับส่วนรวมโดยไม่มีเป้าหมายเพื่อส่วนรวมก็ได้

2.3 การเมืองในฐานะที่เป็นเรื่องของชีวิตที่เกี่ยวกับอำนาจและผลประโยชน์

การเมืองในความหมายนี้ไม่ได้มีฐานคิดจากการแบ่งกิจกรรมของชีวิตออกเป็นเรื่องส่วนรวมและเรื่องส่วนตัว แต่จะมองว่าที่ใดมีเรื่องของอำนาจและผลประโยชน์ที่นั่นก็จะถือว่ามีกิจกรรมทางการเมืองเกิดขึ้น ดังนั้น การเมืองจึงเป็นกิจกรรมที่กระจายอยู่ทุกแง่มุมของชีวิตมนุษย์ ดังที่ อะเดรียน เลฟวิช (Adrian Leftwich) ได้กล่าวไว้ว่า (Heywood, 1994: 17) ว่า “การเมืองดำรงอยู่ในศูนย์กลางของกิจกรรมทางสังคมที่มนุษย์ทำร่วมกันในทุกรูปแบบไม่ว่าจะเป็นเรื่องทางการเมืองและไม่เป็นทางการเมือง เรื่องส่วนรวมและเรื่องส่วนตัว เกิดขึ้นในกลุ่มสถาบันและความสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์ทั้งหมด” ถึงแม้ว่าการเมืองในฐานะที่เป็นเรื่องของอำนาจและผลประโยชน์จะเกิดขึ้นในสังคมทุกรูปแบบ แต่เราก็สามารถแบ่งกิจกรรมทางการเมืองโดยทั่วไปได้เป็น 4 ระดับคือ (Heywood, 1994: 25-26)

(1) การเมืองในระดับส่วนตัวและครอบครัว กิจกรรมทางการเมืองในระดับนี้เกิดขึ้นจากการพบหน้าค่าตากันโดยตรงระหว่างมนุษย์ในลักษณะที่ไม่เป็นทางการเมืองแต่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง เช่น เพื่อน 2 คน ชวนกันไปกินข้าวเย็น แต่ไม่สามารถตกลงกันได้ว่าจะไปกินร้านไหน หรือจะกินอาหารอะไร ก็ถือว่ามีกิจกรรมทางการเมืองเกิดขึ้นเพราะเป็นเรื่องผลประโยชน์เกี่ยวกับการกินและการใช้ความสามารถให้อีกคนหนึ่งปฏิบัติตาม

(2) การเมืองในระดับชุมชน การเมืองในระดับชุมชนนี้เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในองค์กรที่เป็นตัวแทนของปัจเจกชนแทนที่จะเป็นการพบหน้าค่าตากันโดยตรงระหว่างปัจเจกชน ชุมชนในที่นี้ ได้แก่ องค์กรชุมชน องค์กรปกครองท้องถิ่น สถานที่ทำงาน องค์กรสาธารณะประโยชน์ และบริษัทธุรกิจ ตัวอย่างการเมืองในระดับชุมชน เช่น การเมืองในสมาคมหรือการเมืองในสำนักงาน

(3) การเมืองในระดับชาติ การเมืองในระดับชาติเป็นความหมายการเมืองที่ใช้กันโดยทั่วไปในทางรัฐศาสตร์ การเมืองในรูปแบบนี้จะเน้นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสถาบันของชาติ พรรคการเมืองและกลุ่มพลัง

(4) การเมืองในระดับโลก การเมืองในระดับโลกเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางการทูต เศรษฐกิจและวัฒนธรรมระหว่างประเทศต่างๆ รวมถึงกิจกรรมขององค์การข้ามชาติต่างๆ เช่น สหประชาชาติ สหภาพยุโรป บริษัทข้ามชาติ หรือขบวนการก่อการร้ายระหว่างชาติ

ความหมายการเมืองในฐานะที่เป็นเรื่องของชีวิตที่เกี่ยวกับอำนาจและผลประโยชน์ถูกตีความว่ามี

เนื้อหาครอบคลุมกิจกรรมในทุกรูปแบบ และทุกระดับของชีวิตมนุษย์ได้นั้นเนื่องจากการเมืองความหมายนี้มีฐานคิดว่าผลประโยชน์ หรือทรัพยากรในสังคม อันได้แก่ ข้าวของ เงินทอง ยศถาบรรดาศักดิ์ และเกียรติยศชื่อเสียงนั้นเป็นสิ่งที่มืออยู่จำกัด ในขณะที่ความต้องการของมนุษย์เป็นสิ่งที่ไม่จำกัดเสมอ ดังนั้น จึงเกิดปัญหาความขัดแย้งเพื่อช่วงชิงผลประโยชน์ระหว่างมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ในระดับส่วนตัวจนถึงระดับโลก ภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้งเช่นนี้ จำเป็นต้องมีการใช้อำนาจเพื่อจัดสรรผลประโยชน์ด้วยวิธีต่างๆไม่ว่าจะเป็นการประนีประนอมผลประโยชน์ไปจนถึงการใช้ความรุนแรงรูปแบบต่างๆ เช่น การทำสงคราม (Heywood, 1994: 23-24) ตัวแทนความคิดของความหมายการเมืองในฐานะที่เป็นอำนาจและผลประโยชน์ ได้แก่ ฮาโรลด์ ลาสเวล (Harold Lasswell) กลุ่มมาร์กซิสต์ (Marxists) กลุ่มสตรีนิยม (Feminists) มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault)

ฮาโรลด์ ลาสเวล ได้สรุปความหมายการเมืองในฐานะที่เป็นเรื่องของอำนาจและผลประโยชน์ไว้อย่างกระชับว่า “การเมืองเป็นเรื่องใครได้อะไร เมื่อไร และอย่างไร” คำนิยามการเมืองของฮาโรลด์ ลาสเวล เป็นเรื่องของอำนาจ เนื่องจากเกี่ยวข้องกับ “ใคร” คือผู้ที่มีบทบาททางการเมือง และการบอกว่า “ได้อะไร” แสดงถึงการได้ประโยชน์ นอกจากนี้การระบุว่า “เมื่อไรและอย่างไร” แสดงให้เห็นว่าการใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์นั้นอาจเกิดขึ้นในกาลเทศะใดก็ได้

กลุ่มมาร์กซิสต์ นำโดยคาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) กลุ่มมาร์กซิสต์โดยทั่วไปนำเสนอการเมืองทั้งในความหมายแคบ และความหมายกว้าง ในความหมายแคบนั้น การเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับกลไกของรัฐในฐานะที่เป็นเครื่องมือการกดขี่ของชนชั้นที่ใช้อำนาจต่อชนชั้นอื่น ดังนั้น ในความหมายนี้การเมืองจึงเป็นการแสดงออกของระบบเศรษฐกิจที่ดำรงอยู่โดยการต่อสู้ทางชนชั้น ความหมายการเมืองของกลุ่มมาร์กซิสต์มีลักษณะพิเศษ คือ เป็นความหมายที่มีลักษณะพลวัตไปตามประวัติศาสตร์ เนื่องจากกลุ่มมาร์กซิสต์เชื่อว่าเมื่อเกิดการปฏิวัติสังคมนิยมของผู้ใช้แรงงานเพื่อโค่นล้มระบบสังคมที่มีลักษณะชนชั้นแล้ว สังคมจะพัฒนาไปสู่สังคมนิยม ในสังคมนิยมจะไม่มีการต่อสู้และความขัดแย้งทางชนชั้นอีกต่อไป ดังนั้น การเมืองในความหมายของการต่อสู้ทางชนชั้นจึงจะสูญสลายไปด้วย (Hewood, 1994: 24)

มิเชล ฟูโกต์ มองการเมืองในสังคมสมัยใหม่ว่า เป็นเรื่องความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจระหว่างมนุษย์ โดยให้ความหมายของอำนาจในฐานะที่เป็นการกระทำของมนุษย์คนหนึ่งที่มีผลต่อการกระทำของคนอื่น ดังนั้น การเมืองจึงเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในทุกหนทุกแห่งของสังคม โดยเปรียบเสมือนตาข่ายที่ครอบคลุมไปทั่วสังคม การเมืองจึงไม่ใช่กิจกรรมที่เกิดขึ้นเฉพาะในสถาบันทางการเมือง เช่น รัฐ หรือ พรรคการเมือง กล่าวโดยสรุปแล้ว ฟูโกต์เห็นว่าการมีชีวิตของมนุษย์นั้นล้วนดำรงอยู่ในเครือข่ายของความสัมพันธ์เชิงอำนาจทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม ฟูโกต์ ได้แบ่งการเมืองออกเป็น 2 ระดับคือ การเมืองระดับจุลภาค และการเมืองระดับมหภาค การเมืองในฐานะความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างมนุษย์ตามทัศนะของฟูโกต์มี 2 รูปแบบในประวัติศาสตร์ของตะวันตก คือ รูปแบบการใช้อำนาจเชิงลบ และรูปแบบการใช้อำนาจเชิงบวก รูปแบบการใช้อำนาจเชิงลบเป็นการเมืองในสังคมสมัยเก่า การเมืองแบบนี้มุ่งใช้การกดขี่อย่างเปิดเผย และดำเนินการปกครองจากระดับบนลงสู่ระดับล่าง แต่จะมีขอบเขตการใช้อำนาจในแต่ละท้องถิ่นๆไป เช่น การเมืองในยุคกลางยุโรป รูปแบบการใช้อำนาจเชิงบวก เป็นการเมืองในสังคมสมัยใหม่หลังยุคกลางของยุโรปการเมืองในรูปแบบนี้มุ่งใช้อำนาจเพื่อให้ประชาชนเป็นคนหัวอ่อน และเป็นผู้ถูกกระทำจนมองการใช้อำนาจที่มีต่อตนเหมือนเป็นสิ่งปกติที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ดังนั้น อำนาจเชิงบวกจึงเป็นอำนาจในแบบซ่อนเร้น ยากที่คนทั่วไปจะรู้สึกได้ง่าย การใช้อำนาจในสังคมสมัยใหม่จะดำเนินการจากระดับล่างขึ้นสู่เบื้องบน และมีขอบเขตกว้างไปทุกหนทุกแห่งในสังคม เช่น การใช้อำนาจผ่านสื่อมวลชนหรืออินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ การใช้การเมืองในความหมายนี้ เป็นการลดทอนชีวิตที่มีมิติต่างๆเหลือเพียงแต่ด้านการเมือง จึงเป็นการทำให้ชีวิตให้เป็นเรื่องการเมืองอย่างเดียว (Politicization)

สรุป

จากการศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับลักษณะและความหมายทางการเมือง เราอาจสรุปได้ว่า นักวิชาการส่วนใหญ่มีความเห็นพ้องต้องกันเกี่ยวกับลักษณะทางการเมืองว่า การเมืองนั้นเป็นเรื่องของกิจกรรมทางสังคมของมนุษย์ที่เกิดจากความแตกต่างของความเห็น ความต้องการ และผลประโยชน์อันนำไปสู่การมีความขัดแย้งกัน ดังนั้น จึงต้องมีการตัดสินใจเพื่อความแก้ไขปัญหาความขัดแย้งดังกล่าว แต่กิจกรรมที่เรียกว่าการเมืองนั้นยังมีความเห็นที่แตกต่างกันในหมู่นักวิชาการว่า จะเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นเมื่อไร เกิดขึ้นที่ไหน และมีความสัมพันธ์ระหว่างใครกับใคร ดังนั้น จึงยังมีผู้ให้ความหมายการเมืองไว้ต่างกันเป็น 3 กลุ่ม คือ

(1) ความหมายการเมืองในฐานะที่เป็นเรื่องของการปกครอง ดังนั้น การเมืองจึงเป็นกิจกรรมการใช้อำนาจทางการเมืองในกลไกของรัฐ

(2) ความหมายการเมืองในฐานะที่เป็นเรื่องของส่วนรวม การเมืองจึงหมายถึงกิจกรรมการใช้อำนาจภายในองค์กรสาธารณะทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคม

(3) ความหมายการเมืองในฐานะที่เป็นเรื่องของชีวิตที่เกี่ยวกับอำนาจและผลประโยชน์การเมืองในความหมายกว้างนี้ จะมองว่าที่ใดที่มีเรื่องของอำนาจและผลประโยชน์แล้ว ที่นั้นย่อมมีกิจกรรมทางการเมืองเกิดขึ้นเสมอ

เอกสารอ้างอิง : References

- กุลธน ธนาพงศธร. (2519). *หลักการกำหนดนโยบายของรัฐ*. กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Kulthon Thanapongthon. (1976). *Determination Principle of State Policy*. Bangkok : Faculty of Political Sciences Thammasat University.
- เขียน ชีระวิทย์. (2527). *สถาปนิกผู้สร้างทฤษฎีการเมืองตะวันตกจากแม็คคี เอเวลลี ถึงรูสโซ*. กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์พาณิชย์, 2527.
- Khein Thiravit. (1984). *Architects who create theory of Western Political by Niccolò di Bernardo dei Machiavelli and Russo*. Bangkok : Charoenvithpanich.
- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. (2533). *เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการวางแผนครอบครัวไทย : ศึกษาจากกระบวนการนโยบาย*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Chaiyon Praditsil. (1990). *Political Economy of Thai Family Planning: A Study of Policy Processes*. Bangkok : Thammasat University.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2542). *วาทกรรมการพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์วิจัยและผลิตตำรา มหาวิทยาลัยเกริก.
- Chairat Charoensinoran. (1999). *Development discourse*. Bangkok : Research and Production Center Kirk University.
- พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. (2524). *รัฐศาสตร์ : พัฒนาการและแนวทางการสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศรีอนันต์
- Phonsak Pongpaew. (1981). *Political Science : Improvement and Instruction Methods*. Published 2nd. Bangkok : Sri Anan Publishing
- มาคิอาเวลลี, นิโคโล. (2542). *เจ้าผู้ปกครอง. แปลโดย สมบัติร์ จันทรวงศ์*. กรุงเทพมหานคร : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

- Machiavelli, Niccolò. (1999). *The Prince*. Translated by Sombat Chantawong. Bangkok : Publishing Project of Khopfai.
- โยชิฟูมิ ทามาดา. (2527). อิทธิพลและอำนาจ : การเมืองไทยด้านที่ไม่เป็นทางการ. *รัฐศาสตร์สาร*. 19(2). 45-55.
- Yoshifumi Tamada. (1984). Influence and Power : No Formal of Thai Political. *Political Science Journal*. 19(2). 45-55.
- อาร์มอน เอ็ม, จัก. (2515) *ความคิดทางการเมืองจากเพลโตถึงปัจจุบัน. แปลโดยเสน่ห์ จามริก*. กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Armon M. Jacques . (1972) *Political Opinion of Plato to the present*. Translated by Saneh Jamarik. Bangkok : Faculty of Political Science Thammasat University.
- อุกฤษฏ์ แพทย์น้อย. (2542). *กำเนิดลัทธิเสรีนิยมประชาธิปไตยสมัยใหม่” ในเอกสารการสอนชุดวิชา ปรัชญาการเมือง หน่วยที่ 1-7*. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา.
- Ukrit Phetnoi. (1999). *Origins of modern liberal democracy” in instruction of Political philosophy Unit 1-7*. Nonthaburi : Sukhothai Thammathirat Open University Publishing.
- อนุสรณ์ ลิ้มมณี. (2542). *รัฐ สังคม และการเปลี่ยนแปลง : การพิจารณาในเชิงอำนาจ นโยบาย และเครือข่ายความสัมพันธ์*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลาคม.
- Anusorn Limmanee. (1999). *State Social and Changing : Consideration of Power Policy and Relationships*. Bangkok : Duan Tula Publishing.
- อเนก เหล่าธรรมทัศน์. (2543). *การเมืองของพลเมือง : สู่สหัสวรรษใหม่*. กรุงเทพมหานคร : โครงการจัดพิมพ์ คบไฟ.
- Anek Laothammathas. (2000). *Politic of Civil : To New millennium*. Bangkok : Publishing Project of Khopfai.
- Dubois, Max. (1991). The Governance of the third World: A Foucauldian Perspective on Power Relations in Devolvement. *Alternatives*. 16(3), 47-57.
- Heywood, Andrew. (1994). *Political Ideas and Concepts: An Introduction*. Hampshire and London : Macmillan Press.
- Robinson, Dave and Groves, Indy. (2003). *Introduction Political Philosophy*. Cambridge : Icon Book.
- Sabine, H, George. (1973). *A History of Political Theory*. Fourth edition. New York : Oxford & IBH Publishing.
- Weber, Max. (1972). *From Max Weber : Essays in Sociology*. Translate, edited, and with an Introduction by H.H. Garth and C. Wrigh Mills. New York: Oxford University Press.